

Torsdag 15 september 2016

Pastoral och idyll

Uppsala Kammarorkester
Gérard Korsten, dirigent

MU
SIK
I UPPLAND

Program

Lars-Erik Larsson
1908-1986

Pastoralsvit op. 19
Ouverture
Romance
Scherzo: Vivace

Richard Wagner
1813-1883

Siegfried-Idyll, WWV 103

PAUS

Ludwig van Beethoven
1770-1827

Symfoni nr 6 i F-dur op. 68 "Pastoralsymfonin"
1. *Erwachen heiterer Empfindungen bei der
Ankunft auf dem Lande: Allegro ma non troppo*
2. *Szene am Bach: Andante molto mosso*
3. *Lustiges Zusammensein der Landleute: Allegro*
4. *Gewitter, Sturm: Allegro*
5. *Hirtengesang. Frohe und dankbare Gefühle
nach dem Sturm: Allegretto*

Uppsala Kammarorkester

Violin 1

Klara Hellgren, *konsertmästare*
Nils-Erik Sparf
Jeffrey Lee
Anders Inge
Dag Alin

Anders Lagerqvist
Katarina Edvardsson

Violin 2

Bernt Lysell
Elin Emtell Rubinsztejn
Staffan Ebbersten
Gabriele Freese
Christina Gustavsson Hamberg
Catharina Ericsson

Viola

Susanne Magnusson
Kim Hellgren
Jörgen Sandlund
Erik Ring

Violoncell

Per Nyström
Sara Wijk
Louise Agnani
Gunnar Jönsson

Kontrabas

Barbro Lennstam
Sigrid Granit
Eric Francett

Flöjt

Hanna Gustafsson
Kristina Ålåker
Moa Bromander

Oboe

Daniel Burstedt
Jenny Hülphers

Klarinett

Lena Jonhäll
Mikael Thun

Fagott

Sven Aarflot
Anders Matell

Horn

Fredrik Dickfelt
Lennart Stevansson

Trumpet

Bengt Fagerström
Paul Hägglöf

Trombon

Birgitta Lagerstedt
Sally Allkins

Pukor

Christer Ferngren

Pastoral och idyll - hyllningar till en nyfödd och till själva naturen

Det var radiochefen Anders Dymling som 1937 engagerade Lars-Erik Larsson som kapellmästare för 35 musiker ur Konsertföreningens orkester som utgjorde Underhållningsorkestern hos Radiotjänst. Radioteaterns nya chef, poeten Hjalmar Gullberg, behövde å sin sida en kompositör. Som tonsättare hade den blonde ynglingen från Åkarp sina mer radikala övningar bakom sig, tolvton hade lockat under början av 30-talet. Så pass att han studerat för Alban Berg, som emellertid främst lär ha låtit honom traggla med tradiga övningar utan större värde. Han hade nu fångats av neoklassicismen och var på väg mot det vi idag ser som så typiskt för honom, en nordiskt färgad, romantisk och innerlig uttrycksfullhet. Som dirigent hade han inte gjort något större intryck och kom väl aldrig riktigt att göra det, även om han ska hedras för sina insatser för Akademiska kapellet i Uppsala under tiden som director musices på 60-talet. Han hade haft sina framgångar vid olika europeiska festivaler för samtida musik, men i karriären finns ändå ett tydligt före och efter.

Tisdagen den 11 oktober 1938, strax före kvällsnyheterna, uruppfördes den så kallade lyriska sviten *Dagens stunder* i radio med Underhållningsorkestern samt Gunn Wållgren och Gunnar Sjöberg som diktläsare. Lyriska sviter var på modet, inte minst hos Radiotjänst. Det var en litterärmusikalisk programtyp, upplästa dikter interfolierade med musikaliska vinjetter. Larsson fick många beställningar på sådana verk, uppgifter som han löste på olika sätt. *Förklädd gud* blev närmast en kantat, medan *Dagens stunder* bestod av ett antal orkestersatser, framförda mellan dikterna. Texterna anknöt i denna sammanställning till de romersk-katolska bönetiderna, poeterna var Verner von Heidenstam, Erik Blomberg, Oskar Levertin,

Kerstin Hed och Erik Lindorm. Larsson hade funnit sin stil - och sin publik.

Han blev den första konstmusikaliska kompositören i Sverige som i första hand kunde tacka radion och grammofonskivan för sin berömmelse. När Sten Frykberg bad om ett nytt verk till sin orkester i Gävle, sammanfogades helt enkelt de båda första vinjetterna i Dagens stunder till en uvertyr, den fjärde blev *Romans* och den femte ett *Scherzo*. De tre resterande kasserades. Pastoralsvit kom ut på skiva redan 1942, och alla känner till åtminstone romansen, antingen de vet det eller ej. I det parodiskt-studentikosa Samfundet SHT, med rötter i Uppsala och medlemmar som Hugo Alfvén, Fritiof Nilsson Piraten och Ulf Peder Olrog, tilltalar man enbart varandra med ordensnamn. Lars-Erik Larsson presenterade sig där som Pastor Alsvit.

Richard Wagner hade sina sidor. Självbilden, dåligt ekonomiskt sinnelag i kombination med att gärna låta denna brist drabba andra, antisemitismen - sympatisk och harmonisk är inte det första man kommer att tänka på. Även hans stora glädje i livet, förhållandet med Franz Liszts och Marie d'Agoult's dotter Cosima von Bülow som kom att bli hans andra hustru, speglade på sitt sätt maximen "man tager vad man kan". Cosima var gift med dirigenten Hans von Bülow, en av Wagners främsta vapendragare. Hon hade träffat den 24 år äldre Richard redan då hon var 16. 1862 var de tillräckligt nära vänner för att göra von Bülow nervös, året därpå deklarerade de öppet sin kärlek. Två år senare föddes dottern Isolde, samma dag som von Bülow troget inledde orkesterrepetitionerna för *Tristan och Isolde*. I den hyrda Villa Triebtschen vid Lucernesjön föddes barnen Eva 1867 och Siegfried 1869. Först 1870

skiljde sig paret von Bülow, ett par månader senare blev Richard och Cosima äkta makar.

Siegfried-Idyll för tretton instrument var den fina och, faktiskt, alldeles harmoniska presenten till Cosima på hennes 33-årsdag, julafton 1870. Den uruppfördes i Triebuschens ståtliga trapphus, födelsedagsbarnet var överförtjust. Stycket var aldrig avsett att framföras offentligt, och det blev en verklig äktenskapskris då Wagner av ekonomiska skäl 1877 såg sig tvungen att låta publicera Cosimas serenad, och att tillåta framföranden med större besättning. Inledningstemat är från tiden då paret var älskande i hemlighet, det finns i skisser till både *Tristan* och *Siegfried*. Mycket av materialet i övrigt är från akt III av *Siegfried*, skriven men inte färdigorkestrerad julen 1870. En del teman där har i sin tur sitt ursprung i en stråkkvartett som skrevs i ett tidigt skede av förhållandet med Cosima. *Siegfried* och Brünnhilde sjunger om kärlek för full hals i operan, i *Siegfried-Idyll* är stämningen en annan. Ett stilla, musikaliskt kärleksbrev till kvinnan som förändrat Wagners liv, och skänkt honom ett visst mått av stabilitet och frid.

Under hela sitt liv kände Ludwig van Beethoven en glödande kärlek till naturen. Han njöt av att vandra i skog och mark, på dygnets alla tider, och hade inte så långt till lantliga miljöer utanför Wiens stadsgräns. Naturupplevelsernas fröjder tycks också ha stimulerat hans musikaliska fantasi. *Symfoni nr 6*, nu känd av oss som *Pastoralsymfonin*, fullbordades sommaren 1808 i favoritområdet kring Heiligenstadt utanför Wien. En "natursymfoni" var inte någon fullständig nyhet då för tiden, Beethoven var själv bekant med en sådan av Justin Heinrich Knecht, Tongemälde der Natur. Men tonmålning eller programmusik

hade inget särskilt bra rykte, och Beethoven var mycket angelägen om att slippa bli beskylld för att syssla med sådant. Under kompositionsarbetet försåg han skisser och manuskript med kommentarer i ämnet, exempelvis *Lyssnaren måste tillåtas ha sina egna upplevelser... eller ...mer av ett uttryck för känslor än en tonmålning. Likväl finns de där, de fem satsernas respektive titlar: 1) Glada känslors uppvaknande vid ankomsten till landet. 2) Scen vid bäcken. 3) Lantfolkets muntra samvaro. 4) Åskväder, storm. 5) Herdesång, gladlynt, med tack till gudomen efter stormen.*

Nog leder dessa synnerligen etablerade beteckningar tankarna i tydliga riktningar, men för Beethoven var det alltså centralt att hans musik kändes som känslor och stämningar gestaltade i toner, inte som klingande bilder. För senare tiders "programmusiker", som Berlioz, Liszt eller Wagner, kom *Pastoralsymfonin* hur som helst att få mycket stor betydelse. Wagner uttryckte det så här: *Idag ska du vara med mig i Paradiset - vem har inte hört dessa Frälsarens ord då man lyssnat till Pastoralsymfonin?*

Mer kritisk var Claude Debussy under pseudonymen Monsieur Croche. Han såg symfonins popularitet som ett resultat av ett ständigt missförstånd mellan människa och natur, fann vissa scener onödigt imitativa och menade att mästartens naturkärlek speglades mycket bättre i andra av hans verk. *Chacun à son goût*. Symfonin uruppfördes under ledning av tonsättaren vid den berömda konserten i Theater an der Wien den 22 december 1808, där även femte symfonin, fjärde pianokonserten och *Körfantasien* framfördes för första gången. Breitkopf & Härtel köpte snart in den tillsammans med Symfoni nr 5. Ett bra köp, får man nog säga.

Gunnar Lanzky-Otto

Gérard Korsten, dirigent

Sydafrikafödde Gérard Korsten var Uppsala Kammarorkesters första chefdirigent mellan åren 1994-1998 och har därefter regelbundet fortsatt att gästa oss, senast hösten 2014. Sedan 2005 är han chefdirigent för österrikiska Symphonieorchester Vorarlberg i Bregenz och sedan 2010 också chefdirigent för London Mozart Players.

Korsten började sin karriär som violinist och som konsertmästare i Camerata Salzburg och the Chamber Orchestra of Europe, men är numera en etablerad dirigent med uppdrag vid många av de stora operahusen och symfoniorkestrarna runtom i världen. Under 2016 har Gérard Korsten bland annat dirigerat Richard Strauss Salome på operan i Kapstaden och Verdis La Traviata på Teatro Lirico di Cagliari på Sardinien.

Öppna repetitioner, välkommen att se hur orkestern arbetar
Stora salen kl 11.50 - 12.50 (går bra att komma och gå)

14/9 dirigent Gérard Korsten

23/11 dirigent Emil Eliasson

8/3 dirigent Stefan Klingele

Konsertintroduktioner

Stora salen i anslutning till konsert, kl 18.20 - 18.40

15/9 Åke Holmqvist berättar om Beethoven

10/11 Per-Henning Olsson berättar om Allan Pettersson

24/11 Eva Öhrström berättar om Adolf Fredrik Lindblad

16/2 Möt Tine Thing Helseth och Clemens Schuldt

9/3 Björn Gäfvert berättar om Bach i musikhistorien

11/5 Anders Lagerqvist berättar om Bartóks andra violinkonsert

Musik i Upplands kommande konserter

Konsertkarusellen 17-29 september

Uppsala Kammarsolister och Ulrika Knutson, berättare

Krigets klanger, texter av Svetlana Aleksijevtj, musik av Pärt, Sjostakovitj, Prokofjev, Tanejev.

Turné i Uppsala län, arrangeras i samarbete med respektive kommun

Torsdag 6 oktober 19.00

Uppsala Kammarorkester, Paul Mägi, dirigent, Ellen Nisbeth, viola

Mägi och Nisbeth, musik av Beethoven, Greig, Stenhammar

Stora salen, Uppsala Konsert & Kongress

Konsertkarusellen 9-16 oktober

Musik, minnen, flykt Nadin al Khalidi och Gabriel Hermansson

Turné i Uppsala län, arrangeras i samarbete med respektive kommun

Lördag 22 oktober 16.00

Carte Blanche Trio X och hemliga gäster

Restaurangen, Uppsala Konsert & Kongress

Arrangeras i samarbete med Uppsala Konsert & Kongress och med stöd av Musikens Hus Vänner

Söndag 23 oktober 16.00

Uppsala Kammarsolister och Mika Takehara, slagverk

Hymn till livet musik av Lorusso, Dun, Lysell, Lingren

Sal B, Uppsala Konsert & Kongress

Söndag 30 oktober 16.00

Linnékvintetten firar 30 år med gäster!

Sal B, Uppsala Konsert & Kongress

Musik i Uppland samarbetar med Vi-skogen

Utöver en blomma, som tack till våra artisters medverkan planterar Musik i Uppland fem träd i Vi-Skogen som en gåva till vår gemensamma jord.

Musik i Uppland, Box 3106, 750 03 Uppsala, tel. 018-17 19 20, info@musikiuppland.se

Länsmusikchef: Peter Waldemarsson 018-17 19 33

Orkesterchef: Mona Gunnarsson 018-17 19 36, mona.gunnarsson@musikiuppland.se

Orkesterassistent: Jens Norberg 018-17 19 24, jens.norberg@musikiuppland.se

Foto: Uppsala Kammarorkester: Stewen Quigley, Gérard Korsten: Marco Borggreve

Se Musik i Upplands aktiviteter också via facebook, twitter och youtube.
www.musikiuppland.se

MU
SIK
I UPPLAND